

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ

NÁMĚSTEK HEJTMANA KRAJE

28. října 2771/117, 702 00 Ostrava

Váš dopis zn.: 41/2024/NZ/MT; KVOP-35663/2025
Ze dne: 12.8.2025
Čj.: MSK 118132/2025
Sp. zn.: ŠMS/19856/2025/Mar
083.2 S1
Vyřizuje: Ing. Václava Martinásková
Odbor: Odbor školství, mládeže a sportu
Telefon: 595 622 468
Fax: 595 622 126
E-mail: posta@msk.cz
Datum: 2025-09-10

Vážený pan
JUDr. Vít Alexander Schorm
zástupce veřejného ochránce práv
Údolní 39
602 00 Brno

Odpověď k výzvě

Vážený pane ombudsmane,

v souvislosti s Vaší systematickou návštěvou, která proběhla v organizace Střední škola, Dětský domov a Školní jídelna, Velké Heraldice, příspěvková organizace, si dovoluujeme reagovat na Vámi požadované opatření pro zřizovatele uvedené organizace, jejichž cílem je vytvořit transformační plán a následně přesunout dětský domov do vhodnějších prostor bytových jednotek.

V návaznosti na požadavek řešení přesunu dětí umístěných v zařízení ústavní výchovy v dětském domově zřizovaném krajem do běžné bytové zástavby a tím umožnění běžného života těchto dětí, Vám sdělujeme, že v Moravskosleském kraji mají některé z dětských domovů jednotlivé rodinné skupiny umístěny již léta také v běžné bytové zástavbě či malých rodinných domech, v souladu s ustanovením zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále zákon č. 109/2002 Sb.), což však přináší úskalí spočívající v ne zcela vhodném financování tohoto provozu, a to i v případě naplněnosti rodinné skupiny do počtu 8 dětí.

V současnosti jsou v budovách dětských domovů v MSK rodinné skupiny samostatně oddělené, fungují obdobně jako v běžných bytech v obytné zástavbě, mají vlastní uzamykatelné vstupy, děti se mohou po dohodě s vychovatelem navštěvovat stejně, jako děti v rodinách bydlících v bytové zástavbě např. panelových domů. Pouze ve stavebně technicky složitých případech, jakými je např. budova bývalého zámeckého objektu, jsou tyto možnosti zčásti omezené, přesto v rámci možností také dodržovány.

Aktuálně Krajský úřad Moravskosleského kraje připravuje projekt „Pilotní transformace dětských domovů v Moravskosleském kraji“ k zapojení do vyhlášené výzvy Národního plánu obnovy 31_24_113 Rozvoj a modernizace služeb komunitního typu pro ohrožené děti – vybudování a renovace infrastruktury pobytové péče o děti. Cílem pilotního projektu je prakticky ověřit všechny aspekty transformace dětských domovů z ústavní péče na život dětských rodinných skupin v přirozeném prostředí, které se co nejvíce přibližuje běžnému rodinnému životu. Zakoupením samostatných domků v běžné bytové zástavbě, vilkové čtvrti ve Frýdku-Místku, se zajistí dětem umístěným v dětském domově život v běžné bytové zástavbě bez stigmatizace jejich pobytu v dětském domově, budou se podporovat tímto zkušenosti, dobrá praxe a je tak nutno zajistit odbornou podporu jak cílové skupině dětí v dětském domově, tak rovněž personálu dětského domova. Realizací zmíněného projektu dojde k přesunutí části rodinných skupin ze stávajících prostor DD ve Frýdku-Místku do nově zakoupených rodinných domků v běžné zástavbě.

Tel.: 595 622 222 IČ: 70890692
Fax: 595 622 126 DIČ: CZ70890692
ID DS: 8x6bxsd Č. účtu: 1650676349/0800

www.msk.cz

V tomto případě je nutno upozornit také na skutečnost, že již samotné vyhledávání vyhovujících nemovitostí pro potřeby dětského domova bylo velmi náročné, neboť na trhu s nemovitostmi není dostatek takovýchto nemovitostí splňujících kritéria pro pobyt dětí dle současné legislativy a dle parametrů výzvy NPO.

Kraj, jakožto zřizovatel, musí v tomto případě zajistit mimo jiné každoroční dokrytí zvýšených finančních nároků na personální zajištění mzdových nákladů v celkové výši cca 2,5 mil. Kč pro jednu rodinnou skupinu na rok v nově transformované vilce; v případě pořízení dvou vilek se bude jednat o dofinancování celkem 2 rodinných skupin, roční mzdové náklady jsou odhadovány celkem cca 5 mil. Kč s udržitelností 10 let. Z rozpočtu kraje budou hrazeny také provozní výdaje dvou nově pořízených vilek, které odhadujeme ve výši cca 1 mil. Kč ročně (se zohledněním nákladů na údržbu a účetními odpisy).

V rámci povinné udržitelnosti projektu se k dofinancování 2 rodinných skupin se sníženým počtem 5 dětí v každé rodinné skupině jedná o částku cca 60 mil. Kč za 10 let.

Nelze také opomenout skutečnost, že ne všechny děti umístěné v dětských domovech vzhledem k jejich stavu a chování jsou vhodné k rozmístění do bytů v běžné bytové zástavbě v menších rodinných skupinách. V případě imitace rodinného života běžné rodiny nelze některé děti ponechat v bytech bez řádného dohledu vychovatele.

Krajský úřad MSK se v řešení komplexní problematiky dětských domovů a ústavní péče ve svém území obrátil opakovaně na MŠMT s žádostí o projednání mj. problematiky umístování dětí s poruchami chování a dalšími hendikepy „tzv. hraniční děti“, jež nejsou indikovány k přijetí do běžného dětského domova, přesto jsou tyto děti na základě doporučení sociálních pracovníků OSPOD a soudem na základě pravomocných rozhodnutí do běžných dětských domovů umístovány. Vzhledem k tomu, že není v současnosti zákonná úprava ke koordinaci rozmístování dětí do dětských domovů ze strany dětského diagnostického ústavu, jsou do dětských domovů zřizovaných krajem umístovány děti, pro které by byl vhodný dětský domov se školou. Kapacity těchto zařízení jsou však v našem kraji nedostatečné.

Téma tzv. hraničních dětí umístovaných v dětských domovech s potřebou léčebně výchovného režimu byla rovněž projednána s pracovníky MŠMT za přítomnosti odborných pracovníků z různě zaměřených organizací majících na starost hendikepované děti.

Následně z porady vedení zařízení sítě ústavní a ochranné výchovy konané dne 15. 4. 2025 v DDÚ Bohumín byl formulován závěr vztahující se k systému koordinace rozmístování dětí v rámci sítě ústavní výchovy a potřebě jeho zachování, který se osvědčil ročním „pilotním“ ověřováním práce etopedů v rámci DDÚ Bohumín pro síť v Moravskoslezském kraji. Vzhledem k dlouhodobé neudržitelnosti této pilotní koordinace sítě ústavní výchovy apeloval DDÚ na zřizovatele dětských domovů s prosbou, požadavkem, na podporu zavedení koordinátora rozmístování dětí v síti ústavní a ochranné výchovy a společným úsilím tuto informaci o potřebnosti předat písemně odpovědným pracovníkům ministerstva, jelikož právě ministerstvo je zřizovatelem sítě zařízení ochranné výchovy a především diagnostického ústavu, které má plnit funkci koordinace v rámci celé sítě v jednotlivých krajích. Tento apel byl na MŠMT krajem zaslán.

Smutnou zkušeností dětských domovů je, že orgány sociálně-právní ochrany dětí, které doporučují soudům umístění dětí do jednotlivých zařízení, takto často činí pouze na základě informace o volných místech a bez dostatečné znalosti jednotlivých zařízení a jejich možností poskytovat dětem specializovanou péči a podporu. Naopak pokusnou praxí, kdy orgány sociálně-právní ochrany dětí doporučovaly soudům umístění dětí na základě konzultace s pedagogy (etopedy) v diagnostickém ústavu, vnímaly dětské domovy jako pronikavé zlepšení.

Dalším tématem, které jsme diskutovali spolu s kolegy z MŠMT byla možnost přesunu rodinných skupin z budov dětského domova do bytů v běžné bytové zástavbě vs. nedokončená změna zákona č. 109/2002 Sb.

Moravskoslezský kraj vede v patrnosti možnosti transformace dětských domovů, avšak do doby vyjasnění zákonných norem týkajících se uspořádání rodinných skupin se sníženým počtem dětí a zvýšeným počtem pedagogických a dalších odborných pracovníků a vyjasnění jejich financování nebude ve věci postupovat plošnou změnou uspořádání rodinných skupin a jejich přesunu do jiných prostor. A to především vzhledem k nejasnostem vyplývajícím z legislativy a dále především z důvodu vysoké finanční náročnosti, neboť MSK je jeden z krajů s nejvyšším zastoupením dětských domovů (17 DD zřizovaných krajem) na svém území, tedy

i stanovenou lůžkovou kapacitou (aktuálně 656), která je dlouhodobě zcela naplněna. Kromě již zmíněných obtíží spojených se zajištěním bytových jednotek pro rodinné skupiny představuje významnou překážku plánované transformace dětského domova také problematika umístování dětí se závažnými poruchami chování v běžných dětských domovech. Tyto děti vyžadují intenzivní individuální péči, která je standardně poskytována v zařízeních typu dětský domov se školou nebo výchovný ústav.

V rámci běžných dětských domovů, které jsou součástí systému ústavní výchovy, však není zajištěna odborná kapacita potřebná pro práci s touto cílovou skupinou. Chybí zde systematické zastoupení klíčových odborných profesí, jako jsou psychologové, etopedi, speciální pedagogové či další specialisté, kteří by mohli efektivně reagovat na komplexní potřeby těchto dětí.

Transformace směrem k menším rodinným skupinám, byť s pozitivním dopadem na většinu dětí, tak může vést k oslabení schopnosti systému reagovat na nejnáročnější případy. Bez zajištění odpovídající odborné podpory a bez vytvoření paralelních kapacit pro děti s výraznými poruchami chování hrozí, že transformace nebude plně funkční a může vést k destabilizaci péče o tuto specifickou skupinu dětí.

Tato záležitost je rovněž předmětem řešení ze strany MŠMT ve spolupráci s MPSV tak, aby byly zajištěny odpovídající služby dětem umístovaným v zařízeních ústavní výchovy, a to i v případě zajišťování výchovně léčebného režimu. Uvedená problematika rovněž není v legislativě nijak specifikována.

V případě možnosti rozmístění uvedených rodinných skupin do běžné bytové zástavby je nutno upravit nejen počty dětí v rodinné skupině na jednoho pedagogického pracovníka, vychovatele, ale především možnosti financování. V současné době nelze dlouhodobě financovat v dětském domově rodinnou skupinu menší než 6 dětí. V případě snížení počtu osob na maximálně 5 dětí na rodinné skupině se tyto rodinné skupiny v dětském domově spojují. Toto se však v současné době, vzhledem k naplněným kapacitám DD zřizovaných krajem, našeho kraje netýká.

V souvislosti s možnou transformací uvedeného dětského domova na zařízení s menším počtem dětí v jednotlivých rodinných skupinách v bytech běžné bytové zástavby, je kladen důraz na individuální přístup a podporu osamostatňování, kdy se výrazněji projevuje problém zajištění vhodných bytových jednotek nejen pro samotné děti umístěné v domově, ale také pro nezletilé matky s dětmi. Tyto nezletilé matky s dětmi jsou v uvedeném zařízení, Dětském domově ve Velkých Heralticích, umístěny jako v jediném dětském domově v rámci Moravskoslezského kraje, což činí situaci zcela výjimečnou.

Transformace směrem k rodinnějšímu typu péče přináší nejen kvalitativní posun v poskytovaných službách, ale zároveň vyžaduje systémové řešení následného bydlení pro mladé matky, které se připravují na samostatný život. Nedostatek dostupných a vhodných bytových kapacit představuje zásadní bariéru v procesu jejich osamostatnění, a tím i v naplňování cílů transformace.

Je nezbytné, aby byla i této specifické potřebě věnována zvýšená pozornost při plánování podpůrných opatření nejen ze strany poskytovatelů dotací, včetně spolupráce s relevantními institucemi, které mohou přispět k vytvoření podmínek pro důstojné a stabilní bydlení těchto mladých rodin.

Výše uvedené problémy však souvisí s nastavením legislativního rámce, který by tyto potřeby reflektoval. V současné době není žádná možnost uvedeného snížení počtu dětí v rodinné skupině a současné navýšení pracovníků v přímé péči v dětském domově zohlednit. Kraj nedosahuje takových finančních prostředků, aby zajistil bezproblémové dofinancování sníženého počtu dětí na vychovatele. Současně kraj nedisponuje vhodnými volnými bytovými prostory pro potřeby rodinných skupin s nižším počtem dětí z dětských domovů v běžné bytové zástavbě.

Velmi si vážíme péče, kterou VOP věnuje dětem umístovaným do dětských domovů. Zároveň bychom však rádi upozornili na nutnost posílení terénní sociální práce s rodinami těchto dětí. V posledních letech dochází k nárůstu počtu dětí ve věku 13–15 let, které jsou umístovány do dětských domovů. Tyto rodiny bývají dlouhodobě sledovány pracovníky OSPOD, avšak chybí efektivní práce na jejich sanaci – tedy na obnově vztahů mezi rodiči a dětmi, posilování rodičovských kompetencí a odpovědnosti za výchovu.

Z rozhovorů s pracovníky OSPOD často vyplývá, že na tuto klíčovou práci s rodinami chybí čas, prostor i odborníci, kteří by se jí mohli věnovat. Tato oblast bohužel zůstává na okraji společenského zájmu. Například

v Moravskoslezském kraji je výrazný nedostatek dětských psychologů, psychiatrů i sociálních pracovníků, kteří by měli skutečný zájem tuto problematiku řešit.

Sanaci rodin tak často suplují pracovníci dětských domovů, kteří dítě vytržené z patologického prostředí stabilizují v institucionálním prostředí. Práce s dospívajícími dětmi je však výrazně náročnější než s dětmi mladšími, u nichž by intenzivní práce s rodinou mohla vést k rychlejšímu návratu dítěte zpět do domácího prostředí. Jedním z důvodů vysoké naplněnosti dětských domovů je také skutečnost, že děti zde mají možnost dokončit střední školu, případně pokračovat ve studiu, což by jim jejich původní rodinné prostředí neumožnilo.

Vážený pane ombudsmane, chápeme stejně jako Vy potřebnost zkvalitňování péče o děti umístěné v dětských domovech. Naším společným zájmem je spokojenost dětí a naplňování jejich potřeb. Nejprve je však potřeba postupnými kroky řešit zásadní problémy týkající se dětských domovů, a především jejich legislativní uchopení. V návaznosti na očekávaný a velmi diskutovaný novelizovaný legislativní rámec se zohledněním podmínek jako je např. nižší počet dětí v rodinné skupině, vyšší počet pracovníků (i odborných) dle potřeb umístěných dětí v rodinných skupinách, nové nastavení financování pracovníků dětských domovů, teprve pak bude kraj zvažovat a provádět možné úpravy vedoucí k dalšímu zkvalitňování péče o děti v dětských domovech (včetně možností zajištění péče také v bytech běžné bytové zástavby). Vše samozřejmě závisí na finančních možnostech kraje, případně na možnostech nově vyhlášených dotačních výzvách, a volném trhu s vhodnými nemovitostmi. Věříme, že zmíněné potřeby dětí umístěných v ústavní péči budou zohledněny v očekávané novelizované právní úpravě zákona č. 109/2002 Sb. a návazných právních předpisech.

Moravskoslezský kraj si plně uvědomuje důležitost transformace a sdílíme přesvědčení, že je nezbytné neustále zlepšovat podmínky pro děti. V tomto kontextu vítáme Váš návrh na uskutečnění společného jednání za účasti zástupce MŠMT, případně MPSV, které by mohlo napomoci při hledání konkrétních a realizovatelných řešení v oblasti ústavní výchovy, ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči. Ta by mohla pomoci překonat systémové bariéry a zároveň umožnit potřebné změny ve prospěch dětí.

Dosavadní proběhlá jednání a setkání se zástupci MŠMT a MPSV měla pro zmíněná ministerstva spíše informativní charakter – kraje sdílely své zkušenosti, úspěchy i limity, přičemž opakovaně zaznívalo, že mimo jiné finanční limity a současná legislativa nenabízí dostatečný prostor pro zásadní změny v oblasti deinstitucionalizace dětských domovů a dosud tato jednání nepřinesla žádná řešení.

Budeme rádi za Vaši součinnost a organizaci jednání se zástupci dotčených ministerstev. Jsme připraveni aktivně spolupracovat a hledat cesty ke zlepšení podmínek pro děti v dětských domovech našeho kraje.

Děkuji Vám za pochopení situace.

S přáním příjemných dní

RNDr. Jan Veřmiřovský, Ph.D., MBA, LL.M., MPA, MSc.
náměstek hejtmána kraje pro oblast školství, mládež a sport